

УДК 930.2:070(438)»2022»:355.01(470:477)»20»
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-7>

Микола ГАЛІВ,

orcid.org/0000-0001-7068-3124

доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри історії України та правознавства
 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
 (Дрогобич, Львівська область, Україна) *halivm@yahoo.com*

Михайл ГРАНД,

orcid.org/0000-0002-3587-2162

аспірант кафедри історії України та правознавства
 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
 (Дрогобич, Львівська область, Україна) *tykhailgrand@gmail.com*

Роман БОЙЧИН,

orcid.org/0009-0003-2791-5665

аспірант кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін
 Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
 (Дрогобич, Львівська область, Україна) *bojcinr@gmail.com*

ПОЧАТОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У ВИСВІТЛЕННІ ПОЛЬСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОРТАЛУ «NOWA EUROPA WSCHODNIA» (ЛЮТИЙ – БЕРЕЗЕНЬ 2022 Р.)

Мета статті – проаналізувати висвітлення польським інформаційним порталом «Nowa Europa Wschodnia» початку повномасштабної російсько-української війни (лютий – березень 2022 р.), виокремити проблематику публікацій та найважливіші висновки польських експертів і журналістів. Методологія дослідження спирається на принципи історизму, системності, об'єктивності, а також на метод логіко-семантичного аналізу публіцистичних текстів. Наукова новизна статті полягає у тому, що вперше аналізуються матеріали польського інформаційного порталу «Nowa Europa Wschodnia» щодо початку повномасштабної російсько-української війни.

Встановлено, що початок повномасштабної російсько-української війни зайняв значне місце в інформаційних матеріалах порталу «Nowa Europa Wschodnia». За жанровими характеристиками, стилістикою текстів і формою подання інформації матеріали порталу можна поділити на аналітичні статті, інтерв'ю (з литовським політиком Л. Лінкавічюсом та українською письменницею О. Забужко), описово-подієві емоційні розповіді, авторські соціокультурні рефлексії. Серед аналітичних статей слід виокремити публікації А. Бриць, А. Бальцера, М. Доманської, Я. Коцішевського. Польські автори присвячували значну увагу причинам російської агресії проти України, суспільно-політичній ситуації в Росії, впливу і ролі російської влади та суспільства на початок війни, російській ментальності, людиноненавистницькій путінській ідеології та пропаганді, позиції Заходу у цьому цивілізаційному протистоянні. Важливо, що, окрім пошуку відповідей у подіях сучасної історії російсько-українських стосунків (з 1991 р.), польські експерти брали до уваги й більш глибокі пласти історичного минулого (починаючи від Київської Русі) та намагалися з'ясувати значення історичних міфів для розв'язання повномасштабної війни з боку Росії. Деякі аналітичні міркування польських авторів порталу «Nowa Europa Wschodnia» ґрунтувалися на оприлюднених результатах соціологічних досліджень, політологічному аналізі з використанням цивілізаційного, гуманістичного та соціокультурного підходів. Важливо, що, попри деякі помилкові трактування російсько-українських взаємин, уже на початковому етапі війни польські аналітики закликали Захід до максимальної підтримки України, вбачаючи в Росії загрозу не лише для української нації та її культури, але й для основоположних європейських цінностей.

***Ключові слова:** інформаційний портал «Nowa Europa Wschodnia», російсько-українська війна, політологічний аналіз, Україна, Росія, Євросоюз.*

Mykola HALIV,

orcid.org/0000-0001-7068-3124

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
 Professor at the Department of Ukraine's History and Law
 Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
 (Drohobych, Lviv region, Ukraine) *halivm@yahoo.com*

Mykhail GRAND,

orcid.org/0000-0002-3587-2162

*Graduate Student at the Department of History of Ukraine and Law
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) mykhailgrand@gmail.com*

Roman BOYCHYN,

orcid.org/0009-0003-2791-5665

*Graduate Student at the Department of World History and Special Historical Disciplines
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) bojcinr@gmail.com*

THE BEGINNING OF A FULL-SCALE WAR OF RUSSIA AGAINST UKRAINE ACCORDING TO THE POLISH INFORMATION PORTAL “NOWA EUROPA WSCHODNIA” (FEBRUARY – MARCH 2022)

The purpose of the article is to analyze the coverage by the Polish information portal “Nowa Europa Wschodnia” of the beginning of the full-scale Russian-Ukrainian war (February – March 2022), to highlight the issues of the publications and the most important conclusions of Polish experts and journalists. The research methodology is based on the principles of historicism, systematicity, objectivity, as well as the method of logical-semantic analysis of journalistic texts. The scientific novelty of the article lies in the fact that for the first time the materials of the Polish information portal “Nowa Europa Wschodnia” regarding the beginning of the full-scale Russian-Ukrainian war are analyzed.

It was established that the beginning of the full-scale Russian-Ukrainian war occupied a significant place in the information materials of the Nowa Europa Wschodnia portal. According to the genre characteristics, text style and form of information presentation, the materials of the portal can be divided into analytical articles, interviews (with the Lithuanian politician L. Linkavičius and the Ukrainian writer O. Zabuzhko), descriptive-event emotional stories, author’s socio-cultural reflections. Among the analytical articles, publications by A. Bryts, A. Baltser, M. Domanska, and Ya. Kotsishevsky should be singled out. Polish authors devoted considerable attention to the causes of Russian aggression against Ukraine, the socio-political situation in Russia, the influence and role of the Russian government and society at the beginning of the war, the Russian mentality, Putin’s misanthropic ideology and propaganda, and the position of the West in this civilizational confrontation. It is important that, in addition to searching for answers in the events of the modern history of Russian-Ukrainian relations (since 1991), Polish experts also took into account deeper layers of the historical past (starting with Kievan Rus) and tried to find out the meaning of historical myths for unleashing a full-scale war on the part of Russia. Some analytical considerations of the Polish authors of the “Nowa Europa Wschodnia” portal were based on the published results of sociological research, political analysis using civilizational, humanistic and sociocultural approaches. It is important that, despite some erroneous interpretations of Russian-Ukrainian relations, already at the initial stage of the war, Polish analysts called on the West to provide maximum support to Ukraine, seeing in Russia a threat not only to the Ukrainian nation and its culture, but also to fundamental European values.

Key words: *information portal “Nowa Europa Wschodnia”, Russian-Ukrainian war; political analysis, Ukraine, Russia, European Union.*

Постановка проблеми. Інформаційний портал «Nowa Europa Wschodnia» утворений завдяки фундації Колегіуму Східної Європи ім. Яна Новака-Єзьоранського у 2020 р. Головним редактором цього інформаційного ресурсу, який став дуже популярним у Польщі серед інтелектуалів, політиків та експертів, є Ярослав Коцішевський. На початку повномасштабної російсько-української війни левова частка матеріалів порталу була присвячена саме російській агресії проти України. Аналіз цих публікацій дасть змогу виявити ставлення польського інтелектуального середовища, зосередженого навколо Колегіуму Східної Європи ім. Яна Новака-Єзьоранського, до проблеми війни у сусідній країні, а відтак упривняти спроби осмислення нової геополітичної реальності у світі загалом і Центрально-Східній Європі зокрема.

Аналіз останніх досліджень. Висвітлення російсько-української війни у польській газеті «WYBORCZA.PL» проаналізувала Оксана Медвідь (Медвідь, 2022). Оприлюднені у періодичних виданнях думки польського експертного середовища щодо агресії Росії проти України з’ясовували й осмислювали Лілія Скорич, Дмитро Харук (Скорич, Харук, 2022; Харук, 2016), Віталій Тельвак та Василь Ільницький (Telvak & Pnytskyi, 2023), частково Руслан Демчишак (Демчишак, 2022), Ольга Близняк (Близняк, 2023), Василь Ільницький, Володимир Старка та Микола Галів (Ільницький, Старка, Галів, 2022; Галів, Ільницький, 2023). Деякі аспекти досліджуваного питання були оприлюднені в публіцистичному форматі (Сценарії, 2023), а також представлені у вигляді наукових тез (Бойчин, Терещенко, 2023).

Мета статті – проаналізувати висвітлення польським інформаційним порталом «Nowa Europa Wschodnia» початку повномасштабної російсько-української війни (лютий – березень 2022 р.), виокремити проблематику публікацій та найважливіші висновки польських експертів і журналістів.

Виклад основного матеріалу. Сучасна російсько-українська війна займає значне місце в аналітичних матеріалах порталу «Nowa Europa Wschodnia». У перший день повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, з'явилася публікація журналістки Агнешки Бриц, яка переказала промову В. Путіна про мету нападу («денацифікація» і «демільтаризація») й особливо підкреслила слова російського президента про те, що «Росія готова на все» (Вгус, 2022). Журналістка наголосила, що Росія тривалий час готувалася до вторгнення. У квітні 2021 р. вона перевірила реакцію Заходу, а в грудні висунула вимоги до США і НАТО. Росія сподівалася, що Захід залишиться пасивним, тому що він «розбещений» вигідними контрактами («Північний потік-2», дешевий газ для Угорщини), грошима олігархів (Велика Британія) або традиційно прихильний до «великої російської культури» (Франція), а також ослаблений дезінформацією російської пропаганди, яка увесь час стверджувала, що «західна цивілізація знаходиться на межі краху» (Вгус, 2022). Надалі Агнешка Бриц представила заклик України до західних країн увести масштабні санкції проти Росії, зокрема відключити державу-нападника від SWIFT.

Через два дні (26 лютого 2022 р.) на порталі з'явилося інтерв'ю литовського політика Лінаса Лінкавічюса, питання якому ставив грузинський журналіст Ваха Тавберідзе. У ньому колишній міністр закордонних справ Литви наголосив, що Захід упустив момент, коли міг зупинити В. Путіна, однак це потрібно зробити зараз. Інакше російський лідер, поводячись як гангстер, не зупиниться на Україні (Tavberidze, 2022). Відзначимо, що Л. Лінкавічюс був дуже категоричним й наголосив на тому, що не можна використовувати дипломатію з лідерами в Кремлі, тому що вони діють за «бандитськими правилами». Він також передбачав, що після України Росія захопить Молдавію, Грузію, Вірменію, Казахстан (Tavberidze, 2022). Водночас Л. Лінкавічюс пропонував посилити санкції проти Росії, зокрема, вів мову про відключення від міжнародної системи транзакцій SWIFT. «Загалом, ми продовжуємо прораховувати та балансувати санкції в той час, коли Київ під обстрілом і гинуть люди. Може

виявитися, що для України санкції проти Росії запізнилися – але це не означає, що їх не варто вводити. Санкції мають бути швидкими та жорсткими. Росію відрізають від цивілізації, що відбувається за її власним бажанням» (Tavberidze, 2022) – зазначив політик.

Польський журналіст Адам Бальцер узяв інтерв'ю в Оксани Забужко, яке було опубліковане на порталі «Nowa Europa Wschodnia» 27 лютого 2022 р. Українська письменниця надзвичайно емоційно окреслила плани Росії щодо України, образно й алегорично охарактеризувавши країну-агресора: «Росія – країна, якою керують діти Дзержинського, люди з Федеральної служби безпеки (ФСБ) – злочинної організації, яка раніше називалася КДБ, НКВД і ЧК. Диявол має багато імен, але він є дияволом, відповідальним за геноцид і масові злочини» (Balcer, 2022a). О. Забужко навела яскраві історичні аналогії. Наголосивши, на потребі ретельно вивчати історію ХХ ст., вона навела приклади того як А. Гітлер розпочинав війни в 1930-х рр. (Рейнська область, аншлюс, Судети, Мюнхен, ліквідація Чехословаччини, Клайпеда і, нарешті, Друга світова війна). Відтак письменниця різко розкритикувала тих західних журналістів, політиків і експертів, які ведуть розмови про те, щоб Україна відмовилася від вступу до НАТО (Balcer, 2022a).

Через тиждень після повномасштабного вторгнення на порталі «Nowa Europa Wschodnia» з'явилася стаття редактора порталу Ярослава Коцішевського. Він наголосив на тому, що вже перші дні російської агресії проти України показали, що Москва не є нестримною силою, яка, використовуючи елементи традиційної та інформаційної війни, легко перемаже та принизить набагато слабшу жертву. Журналіст коротко окреслив результати боїв за Київ, навколо Харкова і Сум. Він також окреслив враження європейських журналістських спільнот від опору українців. Я. Коцішевський наголосив, що боротьба триває, але безсумнівно, Росія після закінчення війни не матиме таких позицій, як до її початку. Це результат не лише об'єднання Заходу, а насамперед морального духу та непоступливості самих українців, які довели, що Москві можна ефективно протистояти як на полі бою, так і в інтернеті (Kociszewski, 2022).

Варшавська аналітикиня др. Марія Доманська охарактеризувала політичні тенденції Росії, наголосивши, що остання переходить до режиму військової диктатури. Вона висловила думку, що саме під час війни з Україною в Росії відбудеться остаточна розправа з громадянським суспільством

та «інакодумними елементами» (Domańska, 2022). Дослідниця намагалася простежити ставлення російського суспільства до війни на початковому етапі. Вона помітила наявність протесту проти війни, відзначивши, що росіяни набагато охочіше використовують менш «показні» форми протесту, ніж вуличні акції, наприклад, онлайн-петиції. Станом на 27 лютого під онлайн-антивоєнною петицією демократичної партії «Яблоко» підписалися майже 75 тисяч осіб. Петиція з вимогою негайного припинення вогню російської армії та її виведення з території України (опублікована правозахисниками на сайті Change.org) до 27 лютого збрала майже мільйон підписів, хоча невідомо, скільки з них росіян. Крім того, у соціальних мережах проти війни висловлюються знаменитості, представники світу культури, спорту, науки, експертних і журналістських кіл, лікарі. Серед них такі відомі імена, як письменники Дмитро Глуховський і Борис Акунін. Дмитро Муратов, головний редактор «Новой газеты» і минулорічний лауреат Нобелівської премії миру, зробив дуже критичну заяву на адресу Кремля. Антивоєнні заклики публікували також незалежні редакції, зокрема, телеканал «Дождь». Майже 2000 російських діячів мистецтва та культури закликали у відкритому листі негайно припинити війну. З подібним зверненням до Путіна звернулися понад 530 російських неурядових організацій і 10 тисяч студентів і викладачів. Понад 250 муніципальних рад також направили звернення до громадян Російської Федерації (Domańska, 2022).

З іншого боку, М. Доманська вказала на значну підтримку російським суспільством т.зв. «спеціальної військової операції». Вона зауважила, з одного боку, певну пасивність росіян у ставленні до зовнішньої проблематики (однак, такий висновок було зроблено на основі соціологічних опитувань до початку повномасштабної війни), з іншого, – підкреслила всеосяжність російської пропаганди і посилення тиску держави на суспільство (Domańska, 2022). Загалом польська аналітикиня більше уваги присвятила проявам негативного і осудливого ставлення представників російської ліберальної інтелігенції до війни, тим більше, що ці факти доволі легко можна було виявити з інформаційних повідомлень різних інтернет-ресурсів та соціальних мереж. Однак вона не змогла репрезентативно представити проєктні настрої значної частини російського суспільства. На нашу думку, аналітичні міркування М. Доманської щодо ставлення російського суспільства до війни будувалися на формальній логіці, й не спиралися на серйозні соціологічні дослідження.

Зрештою, це визнавала й сама авторка, яка зауважила, що такі студії навряд чи вдасться провести у Росії в умовах війни з Україною.

Через тиждень (7 березня 2022 р.) А. Бальцер у розлогій історико-політологічній публікації намагався розкрити «історичний міф» як один з фундаментів російсько-української війни. Він розкрив історичні візії Путіна щодо Києва, Київської Русі, а відтак послідовно заперечив їх, висвітливши ключові віхи історії України від Х до XVIII ст. Публіцист розкрив справжнє значення понять «Руська земля», «Малоросія» (Мала Русь), аналізував історіософське значення терміну «Київ – другий Єрусалим». На його думку, і хронологічно, і географічно «Україна має однозначно сильніші права на Київську Русь, ніж Москва». Велику увагу він присвятив київській церкві і відзначив те, якого удару завдав по імперським амбіціям Росії факт отримання Православною церквою України томосу у 2019 р. Важливо, що у своїх історичних екскурсах А. Бальцер опирався на англомовну працю українсько-американського історика Сергія Плохія «The Origins of the Slavic Nations: Premodern Identities in Russia, Ukraine and Belarus» (Balcer, 2022b).

Польський письменник Міхал Кацевіч, який у свій час написав біографію Путіна, 8 березня 2022 р. наголошував на прагненні росіян знищити українську культуру. «Росіяни чинять нищівні напади на цивільні та промислові об'єкти та пам'ятки культури. Вони здаються все більш відчайдушними і, можливо, це їхня продумана стратегія цивілізаційної деградації України» (Kasiewicz, 2022), – зауважував автор. На його думку, Росія чинить з Україною так сам як у свій час із Чечнею: спочатку спустошує, руйнує, знищує не лише військові сили, але й цивільне населення, а відтак встановлює контроль і підкорює країну. З економічного погляду такі дії безглузді. Окупація повністю зруйнованої країни не виглядає раціональним планом. Логіка підказує, що окупанти повинні уникати руйнування в країні, яку вони мають намір у тій чи іншій формі захопити. Однак саме такої логіки в діях Росії мало. Натомість, як припустив М. Кацевіч, у Путіна є такий план: здійснити повну цивілізаційну деградацію України, знищити українську промисловість та енергетику, звести України до ролі експлуатованої території і встановити контроль над українськими сільськогосподарськими землями з метою, наприклад, продажу їх інвесторам із країн Перської затоки, Китаю та російським олігархам (Kasiewicz, 2022).

Водночас М. Кацевіч дещо емоційно запевняв, що української економіки «вже немає», наводив приклади зруйнованих аеродромів (Гостомель, Житомир, Рівне), заводів («Азовсталь» та металургійний комбінат ім. Ілліча в Маріуполі), знищення літака Ан-225 «Мрія», флагмана українського флоту фрегата «Гетьман Сагайдачний», зупинку роботи найбільших промислових і гірничодобувних підприємств тощо. Водночас, ведучи мову про «війну з культурою», репортер згадує обстріл росіянами комплексу пам'яті Голокосту в Бабиному Яру й міста Умань, яке є місцем паломництва для тисяч ізраїльтян. На думку М. Кацевіча, поряд з нападами на житлові будинки, школи та лікарні це найбільш злочинні дії російських агресорів (Kasewicz, 2022).

Наголосимо, що репортер М. Кацевіч був одним із небагатьох публіцистів, який у перші дні війни замислився над майбутньою післявоєнною відбудовою України. Він висловив розуміння того, що для «одужання» Україні доведеться отримати масштабну допомогу, яка обчислюється десятками, якщо не сотнями мільярдів доларів. Оцінити збитки сьогодні важко, тому що їх повної картини немає. Водночас він зауважив, що зараз це не найголовніше. Натомість найголовніше – зупинити агресію та трагічну кількість загиблих і руйнувань, які щогодини зростають (Kasewicz, 2022).

Імперські амбіції росіян узявся викривати й письменник та науковець др. Куба Бенедичак, який зізнався у своїй попередній русофільії і відтепер заявив про докорінну зміну поглядів: «З датою 24 лютого я розвернувся на 180 градусів. Я вважаю, що Володимира Путіна і Росію необхідно перемогти всіма можливими засобами в інтересах України, Європи і самої Росії» (Benedyczak, 2022). Однак таке самовикриття автор доповнив низкою важливих аналітичних тез. По-перше, він наголосив на органічному зв'язку В. Путіна з російським суспільством. Диктатор «не впав на росіян як *deus ex machina*», а є продуктом цієї нації та суспільства. Певною мірою він уособлює російське суспільство і є проекцією його прагнень, страхів і характеру. «Адже росіянам подобаються його погони і сила. Їм подобається його цинічне, грубе почуття гумору та його вуличні зауваження в ситуаціях, коли це заборонено політичним етикетом. Їм подобається його бравада і схильність до ризику в міжнародних відносинах» (Benedyczak, 2022). Таким чином, К. Бенедичак відкинув спроби візії диктатора Путіна як одноосібно відповідальної особи у розв'язанні війни з Україною, переклавши значну частину вини

саме на російське суспільство. Визнавши, що сучасні експерти наразі не мають достовірних даних про ставлення російського суспільства до війни. Звісно, дослідникам на той час було відоме опитування громадської думки, проведене державним соціологічним центром WCIOM, яке стверджує, що «російську військову операцію» підтримують понад 70% громадян Російської Федерації. Крім того, незалежний дослідницький проект «Чи хочуть росіяни війни?» повідомив – на основі телефонних розмов з респондентами та досліджень соціальних мереж – що 59% дорослих росіян підтримують агресію своєї країни проти України (Benedyczak, 2022).

По-друге, колишній русофіл К. Бенедичак наголосив на тому, що санкції з боку демократичних країн світу повинні вдарити по кожному росіянину. На його думку це забере в росіян «імперський кокаїн, який вони нюхають раз на кілька років». Водночас це зруйнує комфортну зону байдужості росіян, яка завжди дозволяла їм уникати відповідальності і перекладати вину на державну владу (Benedyczak, 2022). Наголосимо, що такі твердження автора видаються сумнівними, оскільки імперське мислення і пов'язаний з ним шовінізм росіян навряд чи вдасться подолати за рахунок масштабних санкцій і навіть повної військової перемоги над Україною над Росією. Для цього потрібні десятиліття трансформацій у політичній (демократизація) і соціокультурній, насамперед освітній і інформаційно-медійній сферах, що потребує велетенських політичних і фінансових зусиль світової спільноти.

Крім того, нам видається помилковою думка К. Бенедичака, яка відкидав думку про те, що «росіянам мізки перекручені пропагандою». Він стверджував, що «прості росіяни» несприйнятливі до пропаганди, а тому не вірять у «путінізми», «дугінізми», «євразійства» та «консерватизми» (Benedyczak, 2022). Безумовно, пересічний росіянин може не замислюватися над глибокими ідеологічними постулатами комунізму, путінізму чи лібералізму, навіть складати анекдоти про Леніна, Сталіна чи Путіна з Шойгу, однак він завжди буде сприйнятливий до тих пропагандистських кліше, які відповідають його химерному світогляду, еkleктичному світогляду, що складається з імперсько-шовіністичних візій і закоріненого у свідомості «права сили». На нашу думку, саме путінська пропаганда є одним з ключових механізмів мобілізації російського суспільства для розгортання війни в Україні. Зрештою, це неодноразово підкреслювали науковці (Ільницький, Старка, Галів, 2022).

З іншого боку, К. Бенедичак вдався до короткострокових футуристичних припущень щодо майбутнього Росії. Для цього він навів короткий роман Володимира Сорокіна «День опричника», дія якого розгортається у 2027 році. Росія від західних країн відділена великою стіною. Тут править тиран за зразком Івана Грозного, який має власну опричнину. Очолює його Андрей Данілович Комяга. Монарх наказав дотримуватися вірності релігії та традиціям, спалювати паспорти та висилати іноземних дипломатів. Росіяни можуть виживати тільки завдяки експорту нафти і газу і завдяки Китаю – єдиному постачальнику товарів першої необхідності, від їжі до літаків (Benedyczak, 2022). Ми не маємо наміру аналізувати соціально-літературні аналогії, однак підкреслимо схожість передбачень К. Бенедичака з думками М. Доманської, яка наголосила, що у процесі війни Росія остаточно перетвориться на тоталітарну, закриту державу. Цікаво, що для польських експертів і міжнародних оглядачів уже на початку повномасштабної російсько-української війни був очевидним варіант дрейфу Росії у бік Китаю, але ніхто з них не міг передбачити узяття Путіна від допомоги з боку КНР.

17 березня 2022 р. Агнешка Бриц та Ярослав Коцішевський у спільній статті попереджали польську і європейську громадськість про загрозу російської перемоги над Україною. На їхню думку, сценарій урізаної, бідної та нестабільної України, залишеної на милість Кремля та фактично покинутої Заходом, означав би перемогу Путіна та реалізацію його наддержавних амбіцій, незважаючи на понесені втрати. Автори підкресливали, що війна ще триває і недооцінювати ворога не можна, тим паче, що параметри перемоги, визначені в Кремлі, можуть суттєво відрізнятись від тих, які використовують у Вашингтоні, Брюсселі чи Варшаві (Bryc & Kociszewski, 2022).

Безумовно, ця стаття польських експертів була спрямована на формування тверезої оцінки подій в Україні і воєнно-політичних намірів Росії. Автори статті зауважили, що з погляду Заходу, війна, яка призвела до загибелі або каліцтва тисяч людей, втрати військової техніки та повільного прогресу на місцях із місцевим опором, жертвами серед цивільного населення та економічно спустошливими санкціями, спровокувала б внутрішній бунт, який би поклав кінець намірам путінського режиму продовжувати агресію. Однак у «війни Путіна» – інші правила. По-перше, В. Путін керується логікою полковника КДБ/ФСБ, згідно з якою завжди потрібно захищати свою спину. Тому Путін заздалегідь придушив потенційний зако-

лот у своєму найближчому оточенні, та серед фінансово-бізнесової еліти. Лояльним гарантується збереження майна, а бунтівникам – колонія або порція «Новічка». Серед його довірених осіб є лише кілька людей: міністр оборони Сергій Шойгу, керівників спецслужб Сергій Наришкін, голову ФСБ Олександр Бортніков, колишній керівник ФСБ, а зараз секретар Ради безпеки Російської Федерації Николай Патрушев.

По-друге, це війна усього життя В. Путіна, його *idée fixe*, яка полягає у тому, щоб возз'єднати російські землі та повернути назад «найбільшу катастрофу ХХ століття», якою став розпад СРСР. Місія вважається історично-доленосною, а тому з втратами не рахуються. На думку, А. Бриц та Я. Коцішевського, у Кремлі вважають, що Росія «занадто велика, щоб розвалитися», а попит на дешеві російські енергоносії завжди буде на Заході, тож там рано чи пізно знайдуться прихильники «миру за всяку ціну». По-третє, на думку В. Путіна і його соратників, якщо Україна не хоче бути частиною «російської цивілізації», її взагалі не буде. Польські експерти слушно назвали В. Путіна не лише ревізіоністом, який змінює державні кордони, але й реваншистом. Українці щонайменше двічі відхиляли «пропозицію з Москви», спочатку через Помаранчеву революцію, а через десятиліття на Майдані на зламі 2013/2014 рр. Саме цим А. Бриц та Я. Коцішевський пояснюють запекле руйнування Української держави не лише замахом на її інфраструктуру, а й на її дух (культуру, освіту, церкву) (Bryc & Kociszewski, 2022).

Як і К. Бенедичак, згадані польські автори звернули увагу на масову підтримку дій В. Путіна російським суспільством. Звісно, вони усе пояснили тотальною пропагандою та продукованою нею імперською ностальгією і комплексом до Заходу. Вони також вказали на ліквідацію незалежних ЗМІ в Росії, запровадження воєнної цензури (4 березня 2022 р.), яка паралізувала іноземні редакції, що працювали в цій країні. Відтак А. Бриц та Я. Коцішевський наводять дані прокремлівського опитувальника FOM, згідно з якими – 68% громадян Росії підтримують «спекооперацію», а згідно з незалежним дослідженням, яке цитує The Washington Post 8 березня 2022 р., цей відсоток становить 58%. При цьому польські експерти висловили певну недовіру до опитування громадської думки в Росії, назвавши їх «подвійно недостовірними», бо, по-перше, ними найчастіше керують центри, пов'язані з Кремлем, а по-друге, опитування під час війни ніколи не дають правдивої картини (Bryc & Kociszewski, 2022). Склада-

ється враження, що польські експерти на початку повномасштабної війни мали надію на значно менший відсоток прихильників воєнної політики В. Путіна серед росіян. Вони навіть висловлювали сподівання, що росіяни, «доходи яких падають з кожним днем», можуть обернути своє розчарування проти уряду. Насправді уже тоді такі міркування видавалися дещо нереалістичними.

Ще одне важливе спостереження А. Бриц та Я. Коцішевського полягало у порівнянні воєнних дій російських військ у Сирії та Україні. Для них очевидним стало те, що росіяни в Україні використовують тактику, навчену під час інтервенції в Сирію, яка почалася в 2015 році, яка врятувала режим президента аль-Асада та спустошила багато міст. На думку польських експертів, росіяни намагаються повторити цей сценарій у Маріуполі, Харкові чи Сумах, з тією різницею, що українська армія має набагато більше боєздатності, ніж сирійські ополченці, і найважчу та криваву роботу мають виконувати російські солдати, а не новобранці сирійської армії або члени ліванської Хезболли (Brys & Kociszewski, 2022). Крім того, А. Бриц та Я. Коцішевський все ж припустили утворення проросійської квазідержави на окупованих територіях України й наголосили на можливості російської перемоги, якщо Захід не надасть необхідної допомоги українцям.

Низку публікацій про російсько-українську війну оприлюднила на порталі «Nowa Europa Wschodnia» українська публіцистка і політологиня Зоряна Вареня. В одній з них під красномовною назвою «Найбільша помилка Путіна» вона розповіла свою особисту історію про перші три дні війни і виїзд за кордон. Водночас вдалася до соціокультурний міркувань. На думку З. Варені, «найбільша помилка Путіна» полягає у тому, що він не врахував появу нового покоління українців, свідомих громадян, воїнів, які навчилися за вісім років війни після окупації Криму і війни на Донбасі боронити нашу землю. Визначальною рисою цього покоління, на думку української публіцистки, є гідність і прагнення свободи, а також «національна впертість». Водночас вона спробувала дати деяку характеристику російсько-українській війні, назвавши її війною «демократії і диктатури», «прогресу і ностальгії за СРСР»,

«майбутнього і минулого» (Varenia, 2022). Інші статті З. Варені були присвячені становищу оточеного Маріуполя і наслідкам російських бомбардувань Миколаєва. Відзначимо, що через місяць після початку повномасштабної війни все більшу увагу журналістів і дописувачів порталу «Nowa Europa Wschodnia» почала привертати доля обложеного Маріуполя.

Висновки. Отже, початок повномасштабної російсько-української війни зайняв значне місце в інформаційних матеріалах порталу «Nowa Europa Wschodnia». За жанровими характеристиками, стилістикою текстів і формою подання інформації матеріали порталу можна поділити на аналітичні статті, інтерв'ю (з литовським політиком Л. Лінкавічюсом та українською письменницею О. Забужко), описово-подієві емоційні розповіді, авторські соціокультурні рефлексії. Серед аналітичних статей слід виокремити публікації А. Бриц, А. Бальцера, М. Доманської, Я. Коцішевського. Польські автори присвячували значну увагу причинам російської агресії проти України, суспільно-політичній ситуації в Росії, впливу і ролі російської влади та суспільства на початок війни, російській ментальності, людиноненависницькій путінській ідеології та пропаганді, позиції Заходу у цьому цивілізаційному протистоянні. Важливо, що, окрім пошуку відповідей у подіях сучасної історії російсько-українських стосунків (з 1991 р.), польські експерти брали до уваги й більш глибокі пласти історичного минулого (починаючи від Київської Русі) та намагалися з'ясувати значення «історичних міфів» для розв'язання повномасштабної війни з боку Росії. Деякі аналітичні міркування польських авторів порталу «Nowa Europa Wschodnia» ґрунтувалися на оприлюднених результатах соціологічних досліджень, політологічному аналізі з використанням цивілізаційного, гуманістичного та соціокультурного підходів. Важливо, що, попри деякі помилкові трактування російсько-українських взаємин, уже на початковому етапі війни польські аналітики закликали Захід до максимальної підтримки України, вбачаючи в Росії загрозу не лише для української нації та її культури, але й для основоположних європейських цінностей: свободи, демократії, прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близняк О. Позиції країн Вишеградської групи в політиці ЄС щодо України в умовах російсько-української війни. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2020. № 42. С. 27–35.
2. Бойчин Р., Терещенко Р. Початок повномасштабної війни Росії проти України у висвітленні польського порталу «Nowa Europa Wschodnia». *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XV: Наукові пошуки в контексті викликів і конфліктів* / Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Льницький. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. С. 11–13.

3. Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія Історія. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73.
4. Демчишак Р. Російсько-українська війна як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Вип. 43. С. 247–254.
5. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. № 5. С. 43–55.
6. Медвідь О. В. польська преса про початок українсько-російської війни: за матеріалами газети «WYBORCZA.PL» (квітень – серпень 2014). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 599–03.
7. Скорич Л. В. Харук Д. А. Висвітлення повномасштабної російської агресії проти України у військовій періодиці Польщі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Історичні науки. 2022. Том 33 (72) № 4. С. 272–277.
8. Сценарії розвитку російсько-української війни: погляд із Польщі. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/stsenariyi-rozvytku-rosiysko-ukrayinskoji-viyny-pohlyad-iz-polski>
9. Харук А.І. Висвітлення участі Повітряних Сил України в АТО на сторінках польської фахової періодици. *Виклики політики безпеки: історія і сучасність: зб. тез доповідей Міжнар. наук. конф. 16–18 червня 2016 р.* Львів, 2016. С. 145–146.
10. Balcer A. Działania Putina nie wzięły się znikąd. Czas odrobić lekcje. URL: https://new.org.pl/2166,balcer_wywiad_z_zabuzko_o_putinie.html
11. Balcer A. Kijów i Putin, historia pewnej nienawiści. URL: https://new.org.pl/2178,balcer_rosja_ukraina_wojna_kijow.html
12. Benedyczak K. «W najgorszych koszmarach nie przyśniła mi się inwazja na Ukrainę». Spowiedź rusofila. URL: https://new.org.pl/2192,benedyczak_spowiedz_rusofila.html
13. Bryc A. Rosja napadła na Ukrainę i jest gotowa na wszystko. URL: https://new.org.pl/2162,bryc_rosja_ukraina_wojna.html
14. Bryc A., Kociszewski J. Putin wciąż może wygrać. Rosja gra inaczej niż Zachód. URL: https://new.org.pl/2194,putin_jeszcze_nie_przegral.html
15. Domańska M. Wojenna dyktatura w Rosji. Kreml kontra społeczeństwo. URL: https://new.org.pl/2172,domanska_rosjanie_wojna_ukraina.html
16. Kaciewicz M. Rosyjska armia chce zamienić Ukrainę w zgliszcza. URL: https://new.org.pl/2181,kaciewicz_ukraina_wojna.html
17. Kociszewski J. Mizeria agresora. Pierwsze dni rosyjskiej agresji na Ukrainę nie po myśli Kremla. URL: https://new.org.pl/2167,kociszewski_rosja_ukraina_wojna.html
18. Tavberidze V. Putina trzeba zatrzymać. Inaczej pójdzie dalej. URL: https://new.org.pl/2163,linkevicius_ostrzega_przed_putinem.html
19. Telvak V. & Ilnytskyi V. A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropejskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2023. Issue 27. P. 249–258.
20. Varenia Z. Największy błąd Putina. URL: https://new.org.pl/2195,varenia_ukraina_wojna_mlodzi.html

REFERENCES

1. Blyzniak, O. (2020). Pozytsii krain Vyshehradskoi hrupy v politytsi YeS shchodo Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrain-skoi viiny [The positions of the Visegrad Group countries in the EU policy towards Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war]. *Historical and Political Problems of the Modern World*, 42. 27–35. [in Ukrainian].
2. Boichyn, R., Tereshchenko, R. (2023). Pochatok povnomasshtabnoi viiny Rosii proty Ukrainy u vysvitleni polskoho portalu «Nowa Europa Wschodnia» [The beginning of Russia’s full-scale war against Ukraine in the coverage of the Polish portal “Nowa Europa Wschodnia”]. Development of modern education and science: results, problems, prospects. Volume XV: Scientific research in the context of challenges and conflicts. / Red.: Ya. Gzhesiak, I. Zymomia, V. Ilnytskyi. Konin – Uzhhorod – Peremyshl – Kherson: Posvit, 11–13. [in Ukrainian].
3. Haliv, M., Ilnytskyi, V. (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriohra-fichniy diskurs [The nature of the modern Russian-Ukrainian war (2014–2023): Ukrainian historiographical discourse]. *Problems of the humanities: a collection of scientific works of Ivan Franko Drohobytz State Pedagogical University*. History series, 13/55. 47–73. [in Ukrainian].
4. Demchyshak, R. (2022). Rosiisko-ukrainska viina yak faktor heopolitychnoho pozytsionuvannia rehionu TsSY ta PSY [The Russian-Ukrainian war as a factor in the geopolitical positioning of the CEE and SEE regions]. *Bulletin of Lviv Univer-sity. Philosopher-political scientist series*, 43. 247–254. [in Ukrainian].
5. Ilnytskyi, V., Starka, V. & Haliv M. (2022). Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy [Russian propaganda as an element of preparation for armed aggression against Ukraine]. *Ukrainian historical jour-nal*, 5. 43–55. [in Ukrainian].
6. Medvid, O. V. (2022). Polska prasa pro pochatok ukrainsko-rosiiskoji viiny: za materialamy hazety «WYBORCZA.PL» (kviten – serpen 2014) [Polish press about the beginning of the Ukrainian-Russian war: according to the materials of the newspaper “WYBORCZA.PL” (April – August 2014)]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cul-tural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 599–603. [in Ukrainian].

7. Skorych, L. V. Kharuk, D. A. (2022). Vysvitlennia povnomasshtabnoi rosiiskoi ahresii proty Ukrainy u viiskovii periodytsi Polshchi [Coverage of full-scale Russian aggression against Ukraine in Polish military periodicals]. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: Historical sciences*, 33 (72), (4), 272–277. [in Ukrainian].
8. Stsenarii. (2023). Stsenarii rozvytku rosiisko-ukrainskoi viiny: pohliad iz Polshchi [Scenarios of the development of the Russian-Ukrainian war: a view from Poland]. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/stsenarii-rozvytku-rosiysko-ukrayinskoyi-viiny-pohlyad-iz> [in Ukrainian].
9. Kharuk, A. I. (2016). Vysvitlennia uchasti Povitrianykh Syl Ukrainy v ATO na storinkakh polskoi fakhovoi periodyky [Coverage of the participation of the Air Force of Ukraine in ATO on the pages of Polish professional periodicals]. *Challenges of security policy: history and modernity: coll. abstracts of reports of the International science conf. (June 16–18, 2016)*. Lviv, 145–146. [in Ukrainian].
10. Balcer, A. (2022a). Działania Putina nie wzięły się znikąd. Czas odrobić lekcje [Putin's actions did not come out of nowhere. Its time to do your homework]. URL: https://new.org.pl/2166,balcer_wywiad_z_zabuzko_o_putinie.html [in Polish].
11. Balcer, A. (2022b). Kijów i Putin, historia pewnej nienawiści [Kiev and Putin, a history of certain hatred]. URL: https://new.org.pl/2178,balcer_rosja_ukraina_wojna_kijow.html [in Polish].
12. Benedyczak, K. (2022). “W najgorszych koszmarach nie przyśniła mi się inwazja na Ukrainę”. Spowiedź rusofila [“In my worst nightmares I never dreamed of an invasion of Ukraine”. Confession of a Russophile]. URL: https://new.org.pl/2192,benedyczak_spowiedz_rusofila.html [in Polish].
13. Bryc A. (2022). Rosja napadła na Ukrainę i jest gotowa na wszystko [Russia has invaded Ukraine and is ready for anything]. URL: https://new.org.pl/2162,bryc_rosja_ukraina_wojna.html [in Polish].
14. Bryc A., Kociszewski J. (2022). Putin wciąż może wygrać. Rosja gra inaczej niż Zachód [Putin can still win. Russia plays differently than the West]. URL: https://new.org.pl/2194,putin_jeszcze_nie_przegral.html [in Polish].
15. Domańska M. (2022). Wojenna dyktatura w Rosji. Kreml kontra społeczeństwo [Wartime dictatorship in Russia. The Kremlin versus society]. URL: https://new.org.pl/2172,domanska_rosjanie_wojna_ukraina.html [in Polish].
16. Kaciewicz M. (2022). Rosyjska armia chce zamienić Ukrainę w zgliszcza [The Russian army wants to turn Ukraine into ashes]. URL: https://new.org.pl/2181,kaciewicz_ukraina_wojna.html [in Polish].
17. Kociszewski J. (2022). Mizeria agresora. Pierwsze dni rosyjskiej agresji na Ukrainę nie po myśli Kremla [The aggressor's misery. The first days of Russian aggression against Ukraine did not go the Kremlin's way]. URL: https://new.org.pl/2167,kociszewski_rosja_ukraina_wojna.html [in Polish].
18. Tavberidze V. (2022). Putina trzeba zatrzymać. Inaczej pójdzie dalej [Putin must be stopped. Otherwise it will go further]. URL: https://new.org.pl/2163,linkevicius_ostrzega_przed_putinem.html [in Polish].
19. Telvak V. & Ilnytskyi V. A (2023). Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropejskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 27. 249–258.
20. Varenia Z. (2022). Największy błąd Putina [Putin's biggest mistake]. URL: https://new.org.pl/2195,varenia_ukraina_wojna_mlodzi.html [in Polish].